

Sygn. akt III AUa 1599/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Antonina Grymel (spr.)
Sędziowie	SSA Gabriela Pietrzyk - Cyrbus SSA Lena Jachimowska
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 2014r. w Katowicach

sprawy z odwołania L. K. i K. K.

(L. K., K. K.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o składki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 21 marca 2013r. sygn. akt XI U 2429/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 i w tym zakresie oddala odwołania,

2. przekazuje wnioski odwołujących o rozłożenie kwoty zadłużenia na raty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. do rozpoznania.

/-/SSA G.Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1599/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 czerwca 2012r. nr (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził, iż wysokość zaległości w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy w związku z prowadzoną przez G. K. działalnością gospodarczą na dzień 18 marca 2011r. stanowi kwotę 4.257,96 zł wraz z

odsetkami oraz ustalił, iż L. K. jako spadkobierca G. K. ponosi odpowiedzialność za wymienione wyżej zaległości w 1/2 części, tj. w wysokości 2.128,98 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji L. K. powołała się zarówno na fakt istniejącej od października 2010r. rozdzielnosci majątkowej z mężem ze względu na jego chorobę alkoholową oraz brak wiedzy o istniejącym zadłużeniu męża objętym zaskarżoną decyzją, kwestionując nadto obciążenie jej odsetkami.

Kolejną decyzją z tej samej daty nr (...) organ rentowy stwierdził, iż wysokość zaległości w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy w związku z prowadzoną przez G. K. działalnością gospodarczą na dzień 18 marca 2011r. stanowi kwotę 4.257,96 zł wraz z odsetkami oraz ustalił, iż K. K. jako spadkobierca G. K. ponosi odpowiedzialność za wymienione wyżej zaległości w 1/2 części, tj. w wysokości 2.128,98 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji K. K. wniósł o umorzenie kwoty roszczenia głównego w całości lub w części, ewentualnie o jej rozłożenie na miesięczne raty.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołań, powołując się na okoliczności przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonych decyzji.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 21 marca 2013r. oddalił odwołanie (pkt 1) oraz kwotę zaległości w wysokości 4.257,96 zł rozłożył na cztery miesięczne raty (pkt 2).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy poprzedził ustaleniem, iż mąż odwołującej - G. K. zmarł w dniu (...)

Postanowieniem z dnia 14 lutego 2012r. w sprawie sygn. akt I Ns 38/12 Sąd Rejonowy w Tychach stwierdził, iż spadek po G. K. na podstawie ustawy nabyli: jego żona L. K. i syn K. K. po 1/2 części każdy z nich.

W dniu 24 lutego 2011r. L. K. zgłosiła w Urzędzie Skarbowym otrzymanie darowizny samochodu S. (...), rok produkcji 2007r., o wartości 45.000 zł od G. K..

Sąd I instancji wskazał także, iż przesłuchana w charakterze strony L. K. podała, iż od października 2010r. nie pozostawała w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej z mężem G. K., choć nadal była jego żoną, co spowodowane było nadużywaniem alkoholu przez męża, jego wielokrotną karalnością za jazdę samochodem po spożyciu alkoholu, zajęciem wspólnego konta,

z którego środki finansowe były przeznaczane na spłatę kredytu mieszkaniowego.

O zadłużeniach składkowych męża odwołująca dowiedziała się dopiero po jego śmierci, natomiast wniosek o stwierdzenie nabycia spadku złożyła w związku

z brakiem wskazania przez męża osoby uprawnionej do otrzymania środków finansowych wpłacanych na II filar na wypadek jego śmierci. Odwołująca nie kwestionowała wysokości zaległości, a jedynie obciążenie jej odpowiedzialnością

za zaległości składkowe oraz odsetki. Podkreśliła, iż jej miesięczny dochód z tytułu wynagrodzenia za pracę wynosi 2.500 zł, spłaca kredyt mieszkaniowy z miesięczną ratą w kwocie około 500-600 zł i to zobowiązanie będzie płatne jeszcze przez okres

9 lat, uczy się na studiach magisterskich, ponosząc w związku z tym koszty

w wysokości około 1.650 zł za semestr, koszty dojazdów, a także koszty utrzymania mieszkania, telefonu i internetu w wysokości 950 zł miesięcznie oraz koszt utrzymania samochodu w kwocie 2.000 zł rocznie w związku z obowiązkowym ubezpieczeniem.

Przesłuchany w charakterze strony odwołujący K. K. potwierdził, iż G. K. był jego ojcem, a także, iż wraz z matką nabył spadek po nim w 1/2 części każde z nich, którego przedmiotem były należności II filaru ubezpieczenia w kwocie około 4.000 zł. Zaznaczył, iż jest studentem I roku Akademii (...) w K. i nie ma możliwości spłaty zadłużenia. Po ojcu otrzymuje rentę rodzinną w wysokości 800 zł. Poności koszty opłaty za akademik w wysokości 300 zł, około 80-100 zł przeznacza na koszty dojazdu do domu i na uczelnię, zaś na wyżywienie kwotę około 350 zł miesięcznie. Wniósł o rozłożenie kwoty zaległości na raty w sytuacji nieuwzględnienia jego odwołania.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, iż odwołania L. K. i K. K. nie zasługują na uwzględnienie, albowiem zaskarżone decyzje odpowiadają prawu i stanowi faktycznemu sprawy.

Przypomniał, iż w myśl art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r., nr 205, poz. 1585 ze zm.), płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów ustawy obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy.

Obowiązek powyższy ciążył na zmarłym G. K. jako osobie prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą FG GRAFIT, a brak jego dopełnienia skutkowało powstaniem zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek w łącznej wysokości 4.257,96 zł wraz z odsetkami na dzień 18 marca 2011r., obejmującego składki na ubezpieczenia społeczne wraz z odsetkami w kwocie 2.660,60 zł, składki na ubezpieczenie zdrowotne wraz z odsetkami w wysokości 1.232,70 zł oraz składki na Fundusz Pracy wraz z odsetkami wynoszące 273,66 zł.

Sąd I instancji wskazał nadto, iż zgodnie z treścią art. 97 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005r., nr 8, poz. 60 ze zm.) - spadkobiercy podatnika, z zastrzeżeniem § 2, przejmują przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy.

Powołany wyjątek odnosi się do sytuacji, gdy na podstawie przepisów prawa podatkowego, spadkodawcy przysługiwały prawa o charakterze niemajątkowym, związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, wówczas uprawnienia te przechodzą na spadkobierców pod warunkiem dalszego prowadzenia tej działalności na ich rachunek (§ 2), przy czym z mocy § 3 przepis § 2 stosuje się odpowiednio do praw i obowiązków z tytułu sprawowanej przez spadkobierców funkcji płatnika.

Jak wynika z treści art. 31 cytowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przepis art. 97 § 1 Ordynacji podatkowej ma odpowiednie zastosowanie do należności z tytułu składek, natomiast z mocy art. 32 tej samej ustawy przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne należy również stosować do należności z tytułu składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

Art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej stanowi z kolei, iż do odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania podatkowe spadkodawcy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe.

L. K. jest spadkobiercą po zmarłym mężu G. K., podobnie jak K. K. jako syn zmarłego, a spadek po nim przyjęli wprost, na podstawie ustawy, co zostało potwierdzone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Tychach z dnia 14 lutego 2012r. w sprawie sygn. akt I Ns 38/12, skutkiem czego jest ich odpowiedzialność za długi spadkowe spadkodawcy, w skład których wchodzi należności organu rentowego z tytułu nieopłaconych składek wraz z należnymi odsetkami za zwłokę.

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż sposób przyjęcia spadku przez spadkobiercę determinuje zakres jego odpowiedzialności za długi spadkowe spadkodawcy, bowiem w razie prostego przyjęcia spadku - jak w niniejszym przypadku - spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe bez ograniczenia, o czym stanowi art. 1031 § 1 k.c., natomiast w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe jedynie do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku, co wynika z art. 1031 § 2 k.c.

Zasady odpowiedzialności spadkobiercy za długi spadkowe mają pełne zastosowanie do odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe spadkodawcy oraz odpowiedzialności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne (tak : wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 lipca 2005r., III AUa 535/05, OSAB 2005, z. 3, poz. 55).

Łączna kwota zadłużenia zmarłego G. K. została określona na 4.257,96 zł wraz z odsetkami na dzień 18 marca 2011r., wobec czego nabycie spadku po nim w 1/2 części przez każdego z odwołujących skutkuje odpowiedzialnością każdego z nich za zaległości składkowe w 1/2 części, a więc co do kwoty 2.128,98 zł.

Nieopłacone przez G. K. składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy zostały więc ustalone przez organ rentowy jako należne od każdego spadkobiercy, tj. osoby zobowiązanej do zapłaty takich składek w granicach odpowiedzialności danego spadkobiercy za długi spadkowe.

Sąd Okręgowy podniósł również, iż podstawę naliczenia odsetek stanowi art. 23 ust. 1 powołanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wedle którego od nieopłaconych w terminie składek należne są od płatnika składek odsetki za zwłokę, na zasadach i w wysokości określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997r. - Ordynacja podatkowa, z mocy art. 98 § 2 której do odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania podatkowe stosuje się przepisy o odsetkach za zwłokę od zaległości podatkowych spadkodawcy. Ten ostatni przepis ma z kolei odpowiednie zastosowanie do należności z tytułu składek, co wynika z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń.

Sąd podkreślił nadto, iż wiedza, czy świadomość spadkobierców o istnieniu zadłużenia spadkodawcy nie ma w tej sprawie większego znaczenia, bowiem mające miejsce w niniejszej sprawie proste przyjęcie spadku, powoduje nieograniczoną odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe.

Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł o oddaleniu odwołania zarówno L. K., jak i K. K. z uwagi na brak podstaw do ich uwzględnienia.

Biorąc natomiast pod uwagę sytuację rodzinną, osobistą i majątkową odwołujących, łączną kwotę zaległości w wysokości 4.257,96 zł, Sąd rozłożył na cztery raty miesięczne, czyli po 1.064,49 zł każda.

Stosownie bowiem do treści art. 320 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. - w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia - wyznaczyć termin do spełnienia tego świadczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego, w rozpatrywanej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, który nie pozwala odwołującym na uiszczenie powyższej kwoty w całości, przez wzgląd na sytuację osobistą, rodzinną i majątkową. Ich stan majątkowy i możliwości płatnicze, choć nie wyłączają zupełnie spłaty kwoty zadłużenia, jednak stanowią przeszkodę do jednorazowego uiszczenia zaległości z tytułu składek zmarłego G. K., co uzasadnia przychylenie się

do wniosku odwołujących w zakresie rozłożenia przedmiotowej kwoty na cztery raty.

Apelację od przedstawionego orzeczenia wywiódł organ rentowy, zaskarżając pkt 2 wyroku.

Powołując się na zarzut naruszenia:

1) przepisów postępowania:

- art. 320 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w rozłożeniu należności na raty,
- art. 477¹⁰ k.p.c. poprzez nierozpoznanie żądania rozłożenia zaległości odwołujących na raty, w sytuacji, gdy podlegało ono przekazaniu do organu rentowego,

2) prawa materialnego, tj. art. 29 ustawy z dnia 13 października 1998r.

o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2007r., nr 11, poz. 74 ze zm.) poprzez orzekanie w sprawie, co do której organ rentowy nie wydaje decyzji,

skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i umorzenie postępowania, ewentualnie o uchylenie orzeczenia Sądu I instancji w zaskarżonej części

i przekazanie wniosku odwołujących do rozpoznania organowi rentowemu.

W uzasadnieniu podniósł, iż zgodnie z powołanym przez Sąd Okręgowy art. 320 k.p.c., w szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie lokalu - wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia. Zastosowanie powyższego unormowania może nastąpić tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Z uwagi na wyjątkowy charakter przepisu nie można do niego stosować wykładni rozszerzającej. W omawianym przepisie mowa jest o rozłożeniu na raty zasądzonego świadczenia. Tymczasem w niniejszej sprawie żadne "zasądzenie świadczenia" nie ma miejsca. Zakresem oceny Sądu była objęta kwestia zaistnienia przesłanek do orzekania o odpowiedzialności odwołujących za zaległości składkowe po zmarłym G. K..

Apelujący zwrócił także uwagę, iż w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego, jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu ubezpieczeń społecznych (Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 maja 1999r.,

II UZ 52/99). W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych niedopuszczalne jest merytoryczne rozpoznanie żądań, które wykraczają poza podstawę faktyczną zaskarżonej odwołaniem decyzji (Sąd Najwyższy w wyroku

z dnia 29 września 2000r., II UKN 759/99).

W ocenie organu rentowego, rolą Sądu w niniejszej sprawie było zweryfikowanie jego decyzji, którą ustalono odpowiedzialność odwołujących jako spadkobierców płatnika G. K.. Z treści uzasadnienia wynika, iż decyzja była prawidłowa.

Skarżący podkreślił także, iż organem właściwym w sprawach udzielania skarg w spłacie zadłużenia w drodze układu ratalnego jest organ rentowy, który zgodnie z art. 29 ustawy systemowej może na wniosek dłużnika rozłożyć należność na raty, przy czym udzielenie tej ulgi następuje w drodze umowy. Brak więc podstawy normatywnej do objęcia kognicją Sądu sprawy, w której nie wydał decyzji, a tym samym do orzekania w kwestii, co do której nie wniesiono odwołania.

Zaznaczył również, iż oczekiwanie przekazania jemu sprawy do rozpoznania jest tym bardziej uzasadnione w świetle art. 477¹⁰ k.p.c., który wskazuje,

iż w sytuacji, w której ubezpieczony zgłosił nowe żądanie dotychczas nie rozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie i przekazuje do rozpoznania organowi rentowemu.

Organ rentowy zauważył nadto, iż rozłożenie należności na raty dokonane przez Sąd I instancji jest wadliwe także z tego powodu, iż nie określa ani daty początkowej (miesiąca), od której ma nastąpić spłata, ani terminów płatności poszczególnych rat (dnia miesiąca), ani też skutków uchybienia w ich płatności.

Odwołujący wnieśli o uchylenie wyroku Sądu I instancji w zaskarżonej części i przekazanie organowi rentowemu ich wniosku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację organu rentowego uznać należało za oczywiście zasadną.

Podejmując rozważania przypomnieć wypada, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (w rozumieniu art. 476 § 2 i 3 k.p.c.) zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (por. powołane przez skarżącego postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000, nr 15, poz. 601), a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2006r., II UZ 1/06, niepublikowane). Oznacza to, iż roszczenie niebędące przedmiotem decyzji organu rentowego nie może podlegać ocenie sądu kontrolującego zasadność owej decyzji (por. postanowienia Sądu Najwyższego m.in. z dnia 11 maja 2001r., II UZ 25/01, niepublikowane, z dnia 8 lutego 2002r., II UKN 45/01, OSNP 2003, nr 22, poz. 553, z dnia 3 marca 2012r., III UZ 1/12, LEX nr 1171300 oraz z dnia 22 sierpnia 2013r., II UZ 41/13, LEX nr 1375200).

Inicjującymi niniejsze postępowanie decyzjami z dnia 14 czerwca 2012r. nr (...) oraz (...) organ rentowy stwierdził, iż wysokość zaległości w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy w związku z prowadzoną przez G. K. działalnością gospodarczą na dzień 18 marca 2011r. stanowi kwotę 4.257,96 zł wraz z odsetkami oraz ustalił, iż odpowiednio - L. K. i K. K. - jako spadkobiercy G. K. ponoszą odpowiedzialność za wymienione wyżej zaległości w 1/2 części, tj. w wysokości 2.128,98 zł każdy z nich.

Tak sformułowana treść kontrolowanych decyzji czyniła zatem koniecznym ocenę przez Sąd I instancji wyłącznie merytorycznej zasadności orzeczenia o odpowiedzialności odwołujących jako spadkobierców za objęte decyzjami zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne oraz Fundusz Pracy zmarłego G. K., wykluczając tym samym rozpatrywanie jakichkolwiek dalszych roszczeń odwołujących, nie objętych zakresem owych decyzji.

Tym bardziej, iż jak słusznie zwraca uwagę organ rentowy, stosownie do treści art. 29 ust. 1a ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2013r., nr 1442 ze zm.), odroczenie terminu płatności należności z tytułu składek oraz rozłożenie na raty następuje w formie umowy pomiędzy organem rentowym, a płatnikiem składek, wyłączonej spod kontroli sądu.

Nie sposób także nie zgodzić się ze skarżącym, iż wskazany przez Sąd Okręgowy - jako podstawa zaskarżonego orzeczenia przepis art. 320 k.p.c., nie znajduje żadnego zastosowania w rozpatrywanej sprawie, albowiem odnosi się jedynie do wypadków, w których dochodzi do zasądzenia roszczenia, co w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych z oczywistych względów nie może mieć miejsca.

Z przedstawionych względów, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone orzeczenie na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzekając jak w pkt 1 wyroku, w jego pkt 2 po myśli

art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. przekazując organowi rentowemu do rozpoznania zgłoszone przez odwołujących wnioski o rozłożenie przedmiotowych należności na raty.

/-/SSA G.Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR